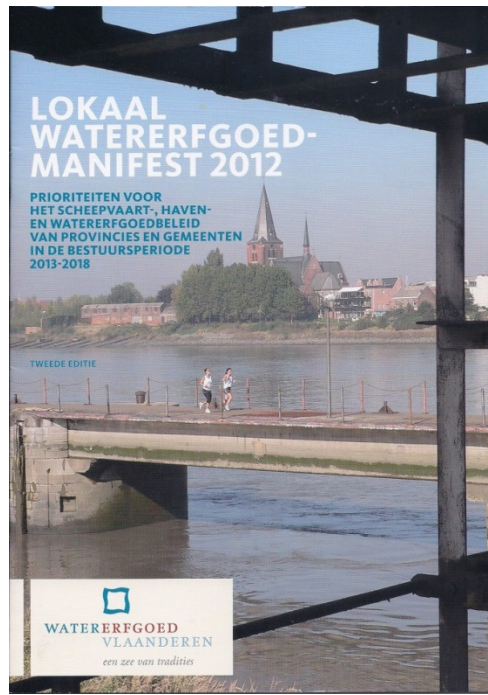

Robert Mols en watererfgoed Vlaanderen

Op de cover van het Watererfgoedmanifest 2012, tweede editie, zien we een foto van de Scheldeoever in Burcht, vanaf de oude aanlegsteiger van petroleum-zuid op de rechteroever.

Links naast de kerk bemerkt men de voormalige Scheepswerf Maes, met de helling en het werkhuis.

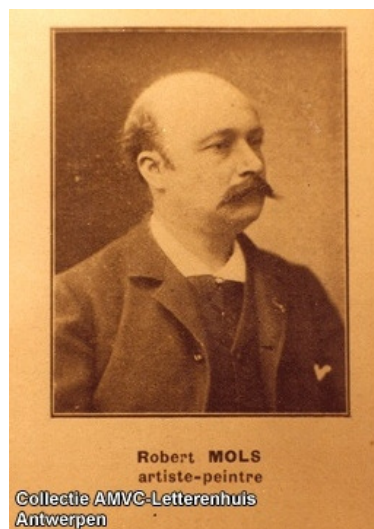
De werf is reeds decenia buiten werking, maar de gebouwen zijn nog volledig intact. Oorspronkelijk in het begin van de 19de eeuw, bevond de scheepwerf Maes zich aan de rechterkant (oost) van de kerk, meer naar de huidige kaai toe. Dit is het beeld zoals we zien op de schilderij van Robert Mols. De verhuis naar de huidige site, links van de kerk(west) zoals op de coverfoto te zien is, gebeurde in 1908, bij de bouw van de Broederschool, die eveneens nog bestaat.

Het mooie schilderij van Robert Mols (Antwerpen 1848-1903) "Scheepswerf Maes te Burcht", oorspronkelijk te bezichtigen in het Nationaal Scheepvaartmuseum, en momenteel in de reserve van het MAS (inventarisnummer AS.1939.004.007) geeft een beeld van de werf rond 1880 . Op het schilderij zijn we op de achtergrond een klein kerkgebouw. Het huidige, veel grotere kerkgebouw, is opgetrokken op dezelfde plaats in 1889 . Het schilderij moet gedateerd worden in de periode 1870-89. We zien een topzeilschoener op de stroom liggen, waarschijnlijk voor reparaties, en verder een platbodem op de helling met nog twee platbodems op de stroom. De boot op stroom zonder tuigage zou een knots kunnen zijn. Volgens Jules Van Beylen ("*De Antwerpse knots en de Vlaamse garnalenvisserij op de Schelde in Vlaanderen en Zeeland*", Van Wijnen, Franeker, 1999) werden op de werf Maes te Burcht een aantal knotsen gebouwd. Het andere vaartuig op stroom kan een hoogars zijn.

Robert Mols, zoon van een landschapsschilder, kreeg les op de Antwerpse academie vanaf zijn dertiende jaar. Op zijn zeventiende gaat hij naar Frankrijk en krijgt daar les van Jules Dupré (1811-1889).

In 1868 vinden we hem terug te Barbizon, de bakermat van het pleinairisme. Daar maakt hij kennis met François Millet (1814-1875). In 1870 is hij terug te Antwerpen en begint marines te schilderen.

Uit die periode dateert ook het monumentale schilderij van de *Antwerpse rede* (1875), te bezichtigen in het MAS.

Robert Mols is een tijdgenoot van Hendrik Schaefels. Maar in tegenstelling tot Schaefels, die zich specialiseerde in historische zeeslagen gemaakt in zijn atelier, is Mols een vroege pleinair schilder die veel meer aan de Schelde zijn onderwerpen zocht. In de collectie van het huis Osterrieth te Antwerpen bevinden zich 4 werken van Mols: "Sint-Pietersvliet te Antwerpen" 1875, "Gezicht op de Koolvliet te Antwerpen" 1875, "Gezicht op de Brouwersvliet" 1876, en "Gezicht op de Sint-Jansvliet" 1877.

In de "*Geschiedenis van Zwijndrecht en Burcht* ", deel 3, van Gerda Raeymaekers ,vinden we meer details over de Scheepswerf Maes. Begin 19de eeuw waren er twee scheepswerven in Burcht, respectievelijk eigendom van de familie Claessens en van de familie Weverbergh. Er werkten 8

arbeiders . Uit een industrietelling tijdens de Hollandse periode (1815-1830) blijkt dat de Burchtse scheepswerven veel werk hadden. In het bevolkingsregister van 1829 telt de auteur 28 inwoners werkzaam op de scheepstimmerwerven. Een drietal nieuwe schepen van 30 tot 90 ton verlieten jaarlijks de scheepswerven. Naast nieuwbouw was echter de herstelling de voornaamste activiteit. Er werden jaarlijks ongeveer 50 schepen hersteld. De crisis van de jaren veertig van de 19de eeuw (blijkbaar zijn economische crisissen van alle tijden) liet zich ook voelen in de scheepsbouw.

In 1845 werkten al meer dan de helft van de Burchtse scheepstimmerlieden op de werven van Antwerpen en het Vlaams Hoofd (St.-Anneke voor de Antwerpenaar). In totaal nog slechts 12 à 13 werklieden.

Scheepswerf Weverbergh werd verkocht aan de Antwerpenaar Jan Frans De Decker. Dankzij de herlevende economie werd in 1856 de werf omschreven als “heel bloeiend”.

Beide Burchtse werven waren vooral gespecialiseerd in de reparatie van kleinere schepen.

Rond 1860 bouwden ze jaarlijks gemiddeld elk een binnenschip en herstelden er een twintigtal.

In 1879 werd Victor Frans Maes, gehuwd (1867) met de erfgename Maria Claessens, de nieuwe eigenaar van werf Claessens. Hij kocht meteen ook de scheepswerf De Decker.

Zo is de scheepswerf Maes ontstaan uit de fusie van de werf Claessens en de werf De Decker. Beide gefusioneerde werven hadden 24 arbeiders in dienst voor zowel de bouw als herstelling.

In de industrietelling van 1896 is er nog slechts sprake van één werf, deze van Victor Frans Maes.

In 1892 werd nog een werf opgericht door Emmanuel Duhoux, maar deze ging failliet in 1914.

Victor Frans Maes overlijdt in 1911 en de werf wordt verdergezet door zijn neef Prosper (1864-1938). “Prospeer” werd tijdens de eerste wereldoorlog geïnterneerd in Nederland. Veel Belgische soldaten en burgers vluchtten naar het neutrale Nederland bij de overrompeling van Antwerpen door het Duitse leger op 10 oktober 1914. Alleen al op 7 oktober 1914 kwamen 30.000 Belgische vluchtelingen in Roosendaal. In totaal hadden bijna 1 miljoen Belgen een toevlucht in Nederland gezocht in oktober 1914. (zie “Vluchten voor de oorlog, Davidsfonds, 2004).

Na het overlijden van Prosper in 1938 werd de werf verdergezet door zijn zonen Armand en Liévin.

Van de scheepswerf Maes hebben we unieke foto's van John Tulpinck (1863-1954).

Begin 20ste eeuw, reeds vóór de eerste wereldoorlog, fotografeerde hij het dagelijks leven te Burcht. Hij was een zonderlinge figuur die zichzelf “inventeur sur demande” noemde.

Na de stopzetting van de activiteiten van de scheepswerf Maes, ligt de site er verlaten bij. Momenteel is de werf met de helling, de "slip" waarop de lichters op het droge getrokken werden, het atelier en het woonhuis, eigendom van N.V. De Vlake. Er zijn plannen om er een woonproject langs de Schelde te realiseren.

Gerald Verbeeck , september 2013.